

RUDI KOTNIK

Vloga procesno orientirane supervizije v izobraževanju gestalt terapije (Prispevek k procesnemu vidiku gestaltistične teorije osebnosti)

The role of process oriented supervision in ghestalt therapy training (the aspect of process in gestalt therapy)

Povzetek

Članek poskuša pokazati na možnosti, ki jih na področju psihoterapevtskega izobraževanja, natančneje na področju gestalt terapije, ponuja procesno orientirana supervizija, ki se poleg ostalega posebej osredotoča tudi na proces tu in zdaj. V tradicionalni dilemi, ki na eno stran postavlja strukturo in vsebino, na drugo pa proces, je seveda smiseln preplet obojega. Pri tem posvečanje pozornosti procesu lahko pripomore tako k boljšemu uvidu v karakterni stil oziroma strukturo kot tudi daje možnost, da je v samem procesu izkoriščena ponujena možnost za želeno spremembo. Procesna supevizija v pomenu pozornosti na tu in zdaj tako lahko pomembno pripomore k usposabljanju supervizantov za spremljanje tega procesa in ustrezno odzivanje. Smiselna je tam, kjer lahko supervizante usmerimo v procesu na zmožnost, ki bi sicer ostala neizkoriščena. V članku se ilustracija primerov prepleta s konceptualizacijo procesa.

Ključne besede

proces, gestalt terapija, supervizija v živo, retrorefleksija.

Abstract

The aim of the paper is to show the possibilities offered by process oriented supervision in Gestalt therapy training, which is focused to the process here and now. According to traditional approach opposing content and structure on one side and process on the other side it is reasonable that both sides are interwoven. However, a special attention to the process can contribute to a better insight of trainees into the structure and offers a possibility that desired client's change is achieved more successfully through this attention to the process. Within psychotherapy training the process oriented supervision focused on here and now can significantly contribute to noticing, recognising and appropriately responding of trainees to the process. This special attention make sense especially when the potentiality of the situation otherwise would not be actualised. The presentation offers illustration of examples with the attempts of conceptualisation of the process.

Key words

process, gestalt therapy, live supervision, retroreflection.

Uvod

Gestalt psihoterapija že po svoji naravi posveča posebno pozornost procesu tu in zdaj, kar temelji na eni izmed njenih predpostavk, da je v procesu tu in zdaj eden izmed vzvodov za želeno spremembo. Čeprav to načelo, temelječe na omenjeni predpostavki, velja za razumevanje človeške narave nasploh in ga je tako mogoče uporabiti ter mu slediti tudi na drugih področjih (izobraževanje, socialno delo), bo moj prispevek osredotočen na področje supervizije edukantov psihoterapevtskega izobraževanja. Izkušnje kažejo, da spodaj opisani pristop lahko olajša proces učenja in s tem napredek edukantov. Ker sam temu načelu in pristopu uspešno sledim tudi v izobraževanju učiteljev, menim, da ima lahko širšo uporabnost tudi na drugih področjih.

Izhodišča:

- izkustveno učenje,
- načela gestalt terapije, zlasti načelo tu in zdaj,
- pristop oziroma način dela, ki izhaja iz zgornjih načel.

Postopek

Supervizijo (SV) lahko začnemo s predstavitvijo, ki jo prinese supervizant. To je sicer mogoče na več načinov: s splošno predstavitvijo svojega dela s klientom, s posnetkom odlomka dela s klientom, s prepisom pet do desetminutnega dela s klientom ali z združitvijo več možnosti. Ena od možnosti je tudi 'supervizija v živo' (live supervision), ki je praviloma kratko desetminutno delo s kolegom ali kolegico iz skupine. Vendar naj opozorim, da gre za dejanski terapevtski proces in ne zgolj igranje vlog. Posebej naj tudi poudarim, da je tu v ospredju edukacijski vidik in je terapevtski v ozadju. Trajanje terapevtskega srečanja ni pomembno ravno zato, ker je poudarek na procesu. Spodaj opisane izkušnje kažejo, da je s procesnega vidika kot vzvoda za učenje tisto, kar se dogaja v širšem časovnem razmaku, navzoče tudi v krajšem časovnem razmaku – če smo na proces pozorni. Lahko bi rekli tudi drugače: če smo pozorni na to, kako se značilnosti karakternega stila osebe oziroma njene osebnostne strukture kažejo v posameznem trenutku, nam ta pozornost v procesu da tudi uvid v strukturo in dinamiko. Struktura in dinamika se torej kažeta v procesu, kjer je s terapevtskega vidika vzvod za spremembo, s supervizijskega pa za učenje. Posvečanje pozornosti procesu ima torej lahko poseben pomen zaradi vzvoda za spremembo in zaradi učenja, v katerem je edukantu kot začetniku težko opaziti proces in mu slediti.

Moj poudarek bo torej na procesu 'supervizije v živo', kar bom ilustriral z dvema primeroma in izpeljal teoretske ter metodološke implikacije. Ker je bila podlaga tako za supervizijo kot tudi za to predstavitev videoposnetek, naj poudarim, da je sam posnetek zgolj pomožno sredstvo, ki olajšuje delo, nikakor pa ni samostojna metoda ali tehnika. Prav tako je treba poudariti, da je prikazana procesna orientiranost supervizije ena od možnosti.

Prvi primer

Oglejmo si najprej primer odlomka terapevtskega dela, kjer bom izpostavil prvi dve minuti dela. Tu bo za naš namen posebej zanimivo in pomembno to, kar se je zgodilo že v prvi minuti.

(K: klientka, T: terapevtka)

K: Bom malo prisluhnila ..., da ne bom česa 'odglumila' ... Saj ni treba dosti, ker je ... ker je ... Veš, res je ... kar tukaj je ... še od poletja. Koliko jaz zase poskrbim ... in koliko sem drugim 'tepih'. Koliko jaz sploh pričakujem, da bom dobila zase ... koliko grem s tem ... pa ne vem, če s pričakovanjem. Koliko si sploh dopustim možnost, da nekaj dobim zase.

T: To, kar si do zdaj povedala v vseh teh stavkih – kakor, da sama sebi preprečuješ, da bi kaj dobila.

K: Ja. Sploh ne vzamem v račun, da sploh kaj dobim zase.

To sta prvi dve minuti dela in nadaljnjih deset minut je nadaljevanje te teme, izpostavljene v teh nekaj vrsticah prepisa. Po samem delu je sledila refleksija, v kateri so ostale udeleženke supervizije komentirale delo kot celoto, v katerem je klientka dobila uvid v to *kako*, kot sama pravi, pozablja nase, ko ustreže drugim, hkrati pa je s to terapevtko doživela drugačno izkušnjo slišnosti in varnosti. Terapevtkina pozornost do klientke, razumevanje in poslušanje so po klientkinem prepričanju torej opravili enega od terapevtskih vidikov. Hkrati pa se je pojavilo opažanje, da je bila v ospredju bolj vsebina zgodbe in kognitivni vidik doživljanja, kjer sta se karakterna stila terapevte in klientke v procesu precej 'ujemala'. Naslednji korak je faza supervizije, v kateri bi se lahko bolj posvetili samemu procesu, ki bi lahko bil tudi izziv za učenje oziroma za profesionalno rast. V tej refleksiji so supervizantke ugotovljale, da imajo težave pri poskusu konceptualiziranja procesa, kar je bil dodaten dober razlog za ogled videoposnetka kot dragocene podlage za fenomenološka opažanja. Slednje je bilo tako izhodišče ob ogledu posnetka. Pri ogledu so supervizantke tako že v prvi minuti opazile nekaj, kar se jim je po več ogledih pokazalo za pomembno. V fenomenološkem sledenju psihoterapevtskega procesa je namreč začetna faza opažanje, v katerem je hkrati tudi že presojanje, kaj je za terapevtski proces bolj pomembno ali relevantno.

Ko si ogledujemo videoposnetek, opazimo mnogo več kot v prvotnem sledenju dela in mnogo več od tega, kar je ostalo v spominu. Med drugim opazimo, da klientka na začetku zavzdihne, zapre oči in po začetnih besedah »Bom malo prisluhnila ...« odpre oči, (pomenljivo?) pogleda terapevtko in nadaljuje: »... da česa ne 'odglumim'«. Potem umakne svoj pogled stran in sledi premor. Med izrekanjem naslednjih besed zmigne s telesom in glavo, njen pogled se počasi vrne, a je usmerjen navzgor: »Saj ni treba dosti, ker je ... ker je ... veš, res je ... kar tukaj je« (vzdih, premor, zdaj spet pogleda terapevtko, njen glas se spremeni) »... še od poletja. Koliko jaz zase poskrbim ...«

Opazimo, da je terapevtkin odziv predvsem odziv na besede, in od tukaj naprej so tako v ospredju predvsem besede, za katere je videti, da so za klientko varno zatočišče. Zato se naša pozornost usmeri tudi na vprašanje, kakšen potencial nam zdaj lahko prinašajo še druga opažanja in kakšno pomembnost imajo, kaj se v tem procesu, ki je bil navzoč v teh trenutkih, dogaja in kakšni bi lahko bili odzivi terapevta ali terapevte v takih položajih. Razprava se tako lahko usmeri v vprašanja, kaj so izzivi za osebno rast klientov v takih okoliščinah in kaj so izzivi za profesionalno rast supervizantov.

V konkretni situaciji je v ospredju predvsem vprašanje, kaj se v omenjenih trenutkih (ko izreka besede: »... ker je... ker je veš, res je ... kar tukaj je...«) dogaja, ko sicer lahko domnevamo, da s klientko nekaj se dogaja. Ker je sama omenila »da ne 'odglumim'« in ker o njenem karakternem stilu nekaj vseeno vemo že od prej, smo lahko bolj pozorni na znake porajajočih se občutkov, ki jih prekrijejo besede. Supervizantke so tako lažje prepoznale proces, ki ima v gestalt terapiji ime defleksija (odvrčanje, preusmerjanje energije od naravne poti v drugo smer). To prepoznavanje procesa, ki je pomenilo tudi prepoznavanje prekinjanja stika, je bilo

ključno za supervizjsko razpravo in razmislek o različnih mogočih odzivih terapevta oziroma terapevte v takih situacijah. Odzivi so seveda pogojeni s kontekstom, kar v našem primeru pomeni senzibilnost za klientkino potrebo po varnosti, ki jo je sama izrazila. Vsekakor pa bi bilo previdno preverjanje klientkinih občutkov v tistem hipu (v duhu: »Kaj se pravkar dogaja?« ali pa »Domnevam, da se s teboj nekaj dogaja, pa me zanima, če želiš pozornost usmeriti tudi na svoje občutke«) primerno. Pri vsem tem je zelo pomembno, da se terapevt(ka) odzove v tistem trenutku, ko se to dogaja, sicer je v naslednjem trenutku lahko že prepozno. Supervizantke so ugotovile, da ti občutki prinašajo s seboj nekaj, kar bi bilo lahko vredno pozornosti in raziskovanja: kaj je tisto 'kar tukaj je'? Ob teh besedah je mogoče zaznati 'energijo', ki bi se lahko bolj izrazila in dobila pomen. Ponovno so se lahko tudi prepričale o pomembnosti tega, da je terapevt(ka) poleg vsebine in zgodbe pozoren (pozorna) tudi na proces, da ga opazi in se nanj po presoji tudi ustrezno odzove. V procesu tu in zdaj se namreč manifestira tudi tisto v klientih, kar se ponavlja kot nekaj trajnega, vendar je ravno v tem procesu možnost in izziv za osebno rast kot preseganje tega trajnega, ki sicer klientu predstavlja težavo.

Ker sem izpostavil pomembno razlikovanje med vsebino, strukturo in dinamiko na eni strani ter procesom tu in zdaj, se mi za boljše razumevanje zdi pomembno, da jo poskušam nekoliko bolj podrobno pojasniti in jo potem ponazoriti z drugim primerom, kjer proces nekega dogajanja v določenem trenutku je izkoriščen in razvit naprej.

Klientka govori *zgodbo*, terapevtka pa zgodbo predvsem *posluša* in jo (zgodbo in s tem klientko) poskuša *razumeti*. Vendar se poleg te zgodbe in njene *vsebine*, na katero sta obe zelo pozorni, hkrati dogaja *proces*, ki nam lahko bistveno pomaga, če smo nanj pozorni in če usmerimo klientkino pozornost tudi nanj. Če se v procesu kaže osebna struktura (karakterni stil), potem je v pozornosti na procesu možnost zavedanja mehanizma, s katerim klient prekinja stik in s tem možnost zelene spremembe. Tako kot mnogokrat pri začetnikih v GT-psihoterapiji je bil tudi v našem primeru navzoč potencial, ki pa ni bil izkoriščen. Če terapevt(ka) oziroma supervizant(ka) ta potencial opazi ali če supervizor nanj opozori, potem lahko pozornost klienta usmeri tudi na to, česar sam ne opazi ali vsaj ne v prvem trenutku. Če je klient pripravljen na raziskovanje tega procesa, lahko že kratko (zgoraj omenjeno) vprašanje dopusti, da pridejo na dan občutki, ki so sicer prekriti z besedami. In prekrivanje, umik pred neprijetnimi občutki z besedami, je mehanizem, s katerim naša klientka prekinja stik, se pravi, da (kot sama pravi) 'glumi'. Vemo, da se nekaj dogaja, ne vemo pa še, kaj to je, in to ni raziskano. To, kar običajno počne v življenju (skozi svoj karakter – kar je njen karakterni stil stika z okoljem, s čimer pa si ustvarja težave), se dogaja tudi v terapevtskem procesu in tam je mogoče to uporabiti kot vzvod za spremembo.

Za ilustracijo mogočega nadaljevanja naj navedem preprost primer, kjer proces nekega dogajanja v določenem trenutku je izkoriščen in razvit naprej. Klientka na primer govori o svoji pretekli izkušnji – o samomoru svojega fanta – in nenadoma utihne. V tej tišini vprašam, kaj se dogaja. Pove, da razmišlja, jaz pa vprašam, kako bi bilo, če bi razmišljala naglas. Kaj se dogaja, ko utihne? Pogosto domnevamo, da nič. Vendar se s posvečanjem pozornosti tej tišini pozneje izkaže, da se lahko marsikaj dogaja in je tudi to lahko pomembno, včasih celo ključno. Kaj se dogaja v našem primeru? Klientka se drži se nazaj (zadržuje), ker ima občutek, da tisto ni v redu (da je nanj jezna, ker je to storil). Ko pove naglas, kaj je razmišljala, lahko vemo, da se drži nazaj (retrorefleksija) in energijo namesto navzven usmerja navznoter, ker ima v sebi zakoreninjeno splošno prepričanje, da jeze ne bi smela čutiti in izražati – pozneje ugotovi, da so ji to vedno govorili (introjekcija – proces introjiciranja sporočil iz okolja o tem, kaj mora in česa ne sme). Psihoterapija je tako tudi raziskovanje in ustvarjanje pogojev za možnost izbire, procesno orientirana supervizija pa bistveno pripomore k učenju in pripravi supervizantov za take vrste

raziskovanje.

Posvečati pozornost procesu pomeni torej dajati pozornost procesu kot doživljanju in delovanju, ki ga žene želja v smeri zadovoljive potrebe. Če to zaključevanje geštaltov ni uspešno, potem nas zanima, kako to nekdo v tem procesu prekinja.

Drugi primer

Naslednji primer je z vidika procesa zanimiv na drugačen način in je tudi bolj kompleksen. Navajam ga zato, ker je v tem primeru supervizantka v vlogi terapevtke sicer sledila procesu in usmerila pozornost na klientkine občutke v telesu, vendar je bila zaradi drugačne narave tega procesa supervizijska učna izkušnja drugačna.

Klientka je srečanje začela z opisom tega, kar se ji dogaja v zadnjem obdobju, ko je bolj obremenjena s skrbmi, ki se je lotevajo. Beseda skrb izstopa, saj se večkrat ponovi. Na terapevtkino vprašanje, če to skrb občuti tudi zdaj, odgovori, da sicer ne, ampak ob govorjenju to začuti v trebuhu in z roko pokaže, kje jo tišči. Terapevtka vpraša, če to čuti tudi zdaj, klientka odgovori:

K: Zdaj, ko sem to povedala, manj, vendar je še vedno prisotno.

T: Kje?

K: Točno tukaj, glej, glej, vidiš, to, to, tukaj notri.

T: In če ostaneš s tem?

K: Ni, ni fino.

T: Kar ostani.

K: (Tišina – vzdihne, se odkašlja, vidimo premikanje rok in nog, pogled gre stran)... Ni, veš, v bistvu me žene, žene, me tako žene v akcijo, da moram nekaj narediti, urediti, zato, da to zmanjšam, da to izgine.

T: Če te prav razumem: če bi šla v akcijo, bi to izginilo? Ti je težko ostati s tem?

K: Ja, ja, je ... Ker se potem naleze v celo telo. Postanem tudi slabe volje in zapadem v tisto samoobtoževanje.

T: Če ostaneš s tem občutkom v telesu?

K: Ne vem ... (tišina) ...

T: Meni je to nekje domače. Če se čutim napeta, da bi morala kar nekaj delati, da bi s tem nekaj rešila, ampak ...

K: (tišina) ... Če nekaj počnem, se umaknem, skrb zmanjšujem, 'kao'. Ne, to ostane, dokler ne rešim stvari, to me preganja, je prisotno.

Malo pozneje:

T: V meni je občutek, kot da bi mi rekla: »Kaj me to sprašuješ, daj mi mir.« Pa ne vem, ali ima to kaj zveze s teboj.

K: Ja, ker imam občutek, da me preveč sprašuješ o tem. Jaz bi ti rada povedala čisto druge stvari, pa me ves čas vračaš nazaj na tole ... tako se sprašujem, zakaj me to tolikokrat sprašuješ ...

Za supervizante, ki se šele uvajajo v psihoterapijo, je težko slediti več stvarem hkrati. Zlasti pa je orientiranost na eno načelo in temu ustrezna pozornost lahko ovira, da bi bili pozorni tudi na proces, v katerem so lahko bolj ali manj pomembni trenutki, katerim bi bilo vredno posve-

titi pozornost in preveriti, kaj se v takih trenutkih dogaja. V našem primeru imamo pred seboj zanimiv *proces* kot nekaj, kar se dogaja tu in zdaj in hkrati nudi možnost določenega uvida v karakterni stil oziroma *strukturo* (vendar slednje ni predmet naše obravnave). Klientka govori o skrbeh in občutkih v trebuhu (tiščanje), kar je proces retrofleksije (Perls et al, 1951: 455). Zato je pomembno vedeti, kakšne vrste proces so skrbi, dvomi in podobno. To je proces notranjega dialoga, ki je lahko samodestruktiven in ima lahko tudi somatske posledice. Klientka nam da tudi vedeti, da ta problem rešuje z neko dejavnostjo, s čimer pa problema ne reši. Poleg tega lahko sledimo procesu, ki se dogaja v odnosu med terapevtko in klientko. Terapevтка ji predlaga, da ostane s tem občutkom in to večkrat ponovi. Klientka omeni, da občutek ni prijeten, vendar šele na koncu jasneje izrazi svojo voljo v odgovoru na terapevtkino vprašanje in pove, kaj je pravzaprav želela. Torej se tudi v tem zadrževanju impulza oziroma preusmeritvi navznoter namesto navzven kaže proces retrofleksije. Videti je, da terapevтка to sicer zasluti, vendar v tem ne opazi samega procesa retrofleksije, kateremu bi se lahko posvetila kot procesu tu in zdaj.

Videti je, da terapevтка vztraja pri nečem, kar je videti v skladu z načeli gestalt terapije (vabilo v tu in zdaj in v ostajanje z občutki), vendar je za klientko to neprijetno in pobude doživlja kot pritisk. Za kaj pravzaprav gre? Občutki, zlasti senzacije v telesu, so lahko pomemben 'pripomoček' za terapevta, če jih zna ustrezno uporabiti. Običajno so porajajoči se občutki v tu in zdaj možnost, da se proces tu in zdaj (s preprosto sugestijo: »Ostani s tem.«) bolj artikulira oziroma da se tedaj še nejasen lik bolj izostri iz ozadja in tako ponudi možnost, da dobi pomen. To pomeni, da se ponavljajoči se proces neuspešnega zaključevanja nezaključenih geštaltov na podlagi intenzivnejših občutkov zdaj poveže s spominom in se tako omogoči zavedanje povezanosti preteklosti in sedanjosti. V tem je možnost za uvid, kako klient prekinja stik in možnost, da ga ponovno vzpostavi. Naša supervizantka je kot terapevтка sledila tem načelom, vendar je v tem konkretnem primeru intenziven in neprijeten občutek že tu in intenziviranje ni smiselno. Lik (figura) v odnosu do ozadja je namreč že izoblikovan, in to zelo močen. Kar je v tem primeru in takih primerih smiselno, je raziskovanje procesa retrofleksije: *kako* ta občutek, ki je neprijeten in se lahko manifestira tudi kot bolečina, klient so-ustvarja. Širše gledano klienti po navadi govorijo o tesnobi, ki je povezana z nenehnimi skrbmi in dvomi, s katerimi se obremenjujejo. Teoretično je obravnava retrofleksije preprosta: enostavno preobrniti smer retrofleksije iz navznoter proti navzven. V praksi pa razgradnja retrofleksije ne le, da ni tako preprosta, ampak je to dolgotrajen proces, ki od terapevta zahteva tudi senzibilen pristop. Prvo, kar po navadi lahko naredi, je, da ne poskuša nič narediti (kljub 'urgentnosti' ob bolečinah), pač pa je njegova naloga poslušati, predvsem pa slišati. Odnos, ki se začenja vzpostavljati, je torej tudi v slisanosti. Lahko torej posluša in prisluhne ter postopno, zelo previdno, korak za korakom v tu in zdaj skupaj s klientko (klientom) raziskuje, kako soustvarja ta neprijeten občutek, bodisi kot stisko, tiščanje ali celo bolečino. Vendar le toliko, kolikor je klient(ka) za to v vsakem trenutku odprt(a).

V našem primeru je klientka sama omenila, da je z govorjenjem o skrbi tudi tega neprijetnega občutka skrbi manj (»Zdaj, ko sem to povedala, manj...«), kar potrjuje izkušnje, da je že samo govorjenje o neprijetnih občutkih prvi korak v razgradnji retrofleksije. Nadaljnji koraki bi lahko bili v raziskovanju mehanizmov retrofleksije kot notranjega dialoga, kjer bi bila možnost za raziskovanje tega, kako so-ustvarja svoje neprijetne občutke. Govorjenje o njenih skrbih bi lahko bil korak v to smer, vendar več o tem, kar se ni zgodilo, ne moremo reči. V klientkinih odzivih se je pokazala tudi potreba po slisanosti. Sama je rekla, da je ob tem, ko je o stiski nekaj povedala, ta nekoliko popustila, nato pa tudi izrazila željo, da bi o skrbih govorila.

V razpravi po tem kratkem osemminutnem delu so supervizantke izpostavile več pomembnih vidikov dela, ki so bili pomembni za njihovo učenje. Ena od njih je izjavila, da je bil s tehničnega

vidika terapevtkin odziv 'ostani s tem' v redu, vendar je vseeno nekaj manjkalo. Tako se je tok supervizijske razprave preusmeril na terapevtski odnos in s tem tudi na proces, ki se je dogajal med terapevtko in klientko. Pozoren ogled videoposnetka ob izjavah izkušenej terapevtke in klientke je omogočil, da smo bili ponovno in večkrat pozorni na posamezne trenutke in ugotavljali, kaj se je v teh trenutkih dogajalo – tudi takrat, ko je bila prisotna tišina in bi lahko kdo domneval, da se nič ne dogaja. Med drugim je v razpravi prišlo do spoznanja, da večji 'pritisk' terapevta lahko ustvari večji 'odpor' klienta, kar pomeni, da je to intersubjektivni proces. Naj poudarim, da besedo odpor namerno dajem v narekovaje, da poudarim intersubjektivnost tega procesa.

Ko gre za poskus konceptualizacije, je v procesnem pristopu v superviziji pomembno, da sledimo fenomenološkimi načelom in izhajamo iz evidentnega, se pravi iz tistega, kar je tu in zdaj in česar ni treba interpretirati. Kaj je evidentno? Evidentno je to, kar klientka pove o skrbeh, neprijetnih občutkih v trebuhu, samoobtoževanju. Pozneje pa lahko opazimo tudi to, da ji je spraševanje neprijetno, vendar se zadržuje, da bi to povedala. Ko terapevtka to preveri, se tako tudi izkaže. V obeh primerih gre za proces retrofleksije. Vemo torej, da zadržuje nekaj v sebi ali da se v nečem zadržuje in da se v njej dogaja destruktiven notranji dialog. Supervizantke pri konceptualizaciji prvega vidika retrofleksije (skrb, tiščanje) niso imele težav. Izkazalo pa se je, da je bil za drugi vidik koristen nekajkratni ogled posnetka in seveda posvečanje pozornosti procesu med terapevtko in klientko. Na podlagi tega se je v razpravi pokazala potreba po raziskovanju tega procesa oziroma načina, kako poteka klientkin notranji dialog. Ali je v terapevtskem procesu to mogoče raziskati? Seveda, vendar je pomembno predvsem to, kako se tega lotimo, da terapevt ni preveč direktiven ali prehitel in ima občutek za to. Tako se je nadaljevanje supervizijske diskusije razvilo v raziskovanje možnosti terapevtovega odziva v posameznih trenutkih. Slednje kaže na ključno pomembnost relacijskega vidika: vzpostavljanje in ohranjanje odnosa med terapevtom in klientom je namreč tisto, kar je sestavni del procesa tu in zdaj in kar so-omogoča 'celjenje' in s tem želeno spremembo.

Sklep

Sklenemo lahko, da je v tradicionalni dilemi, ki na eno stran postavlja strukturo, dinamiko in vsebino, na drugo pa proces, smiselni preplet obojega. Pri tem je posvečanje pozornosti procesu lahko tisto, kar pripomore tako k boljšemu uvidu v strukturo kot tudi daje možnost, da je v samem procesu izkoriščena ponujena možnost za želeno spremembo. Procesna supervizija v pomenu pozornosti na tu in zdaj lahko tako pomembno pripomore k usposabljanju supervizantov za spremljanje tega procesa in ustrezno odzivanje. Smiselna je tam, kjer lahko supervizante v procesu usmerimo na potencial, ki bi sicer ostal neizkoriščen.

Navedeni vir

Perls, F. S., Hefferline, R. F., and Goodman, P. (1951). *Gestalt Therapy: Excitement and Growth in the Human Personality*, New York: A Delta Book.